

Als dit kabinet het groenste is, moet het volgende het allergroenste zijn

Het vorige kabinet doopte zichzelf 'het groenste ooit'. Maakte het die belofte waar? Vooral buiten Nederland heerst enthousiasme.

tekst Niels Markus en Frank Straver
illustratie Idris van Heffen

Hij is al ruim twee jaar van het Binnenhof vertrokken, maar de woorden die Alexander Pechtold bij de presentatie van Rutte III in 2017 sprak, echoën

nog altijd na. Het kabinet van VVD, CDA, ChristenUnie en Pechtolds D66 zou 'het groenste ooit' worden. Rutte III zou doorpakken, na jaren van zwalkend klimaat- en milieubeleid. Heeft het kabinet die belofte kunnen waarmaken? En wat laat het na voor een nieuw kabinet?

Er valt best wat te zeggen voor die claim, zegt hoofd klimaat Pieter Boot van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), al bestrijdt hij het beeld dat eerdere kabinetten op de handen hebben gezeten. Eerst een disclaimer: hij gaat over klimaat, en hij heeft dus geen onderbouwde antwoorden op de vraag of dit kabinet 'groen' was op het gebied van de circulaire economie, stikstof- of natuurbeleid. Over die thema's hierna meer.

Boot zette onlangs op een rij hoe groot de klimaatambities van de kabinetten in de afgelopen 25 jaar waren, en hoeveel ze uiteindelijk voor elkaar hebben gekregen. Vóór Rutte III sprongen drie kabinetten eruit. "Tijdens Paars I kwam minister Hans Wijers met plannen voor energiebesparing en hernieuwbare energie. Die kwamen terecht in

het Kyoto-protocol van 1997. En Nederland heeft dat afgesproken doel goed gehaald."

Een volgend kabinet met vergaande groene ambities was Balkenende IV. Jacqueline Cramer was daarin milieuminister. Maar het vechtkabinet van CDA, PvdA en ChristenUnie viel voortijdig, en kon de klimaat- en milieuplannen niet of nauwelijks waarmaken.

Windparken op zee

Rutte II voerde onder minister Henk Kamp vervolgens 'effectief energiebeleid', zegt Boot. Er kwam een energieakkoord in 2013, wat heeft geleid tot een omslag in de hoeveelheid hernieuwbare energie die wordt opgewekt, met name door windparken op zee. "Dit kabinet heeft daar met het klimaatakkoord van 2019 op kunnen voortbouwen."

Want, als we in 2050 vanuit een klimaat-neutraal Nederland terugblikken op dit kabinet, dan zal het op groen gebied vooral herinnerd worden door een stikstofcrisis én twee mijlpalen: het sluiten van een klimaatwet, waarin het terugbrengen van de CO₂-uitstoot met 49 procent in 2030 en 95 procent in 2050 vastligt, en de lancering van het klimaatakkoord: dik 200 pagina's aan maatregelen die de klimaatambities moeten verwezenlijken.

Daarnaast hakte het kabinet de afgelopen vier jaar een aantal belangrijke knopen door. De Groningse gaskraan werd gesloten, vooral vanwege de aanhoudende aardbevingen in het gaswinningsgebied. Daarnaast sloot het kabinet de oudste, en kleinste, kolencentrale, die in Amsterdam. Minister Wiebes (VVD) verbood de kolenstook vanaf

2030. Sommige kolencentrales snippers gaan verbranden, wat de meer weerstand stuit.

Boot: "Dit kabinet heeft het van energiebesparing en hernieuwde energie naar CO₂-reductie." Met maatakkord kwamen er een aantal de energiesector, ingrepen om te isoleren en aardgasvrij te maken elektrisch te laten rijden en de landbouw te verduurzamen. Boot: "Er staan ook vergaande plannen in. Een subsidieregime voor bedrijven kunnen gebruiken voor innovaties in combinatie met energieheffing. Er zijn geen dertig landen

Rutte geldt binnen Europa inmiddels als een groene regeringsleider

heen die dit ook hebben."

De ambities staan, ondanks dat er kritiek is op het akkoord vooral twee lijnen. Voor een deel van de milieubeweging was het te soft, het bedrijfsleven en andere belangenorganisaties, die veelal aanpak zagen, waren tevreden. Maar welke belangen heeft het kabinet gezet om die doelen te bereiken? Het PBL becijferde vorig jaar

om klimaat. De glastuinbouw innoveerde de afgelopen jaren fors, toch nam de uitstoot nauwelijks af. Boot: "En de grote olifant in de kamer is wat je doet met al het methaan uit de veeteelt. En uit veenweidegebieden komt veel CO₂ vrij." Ja, het kabinet kwam met een plan voor kringlooplandbouw, maar hoe dat er precies gaat uitzien is nu nog onduidelijk. Dan toch maar fors in de veestapel snijden, zoals D66, GroenLinks en Partij voor de Dieren willen? "Zoiets zeg je alleen als je niks anders meer weet. Dat zou hetzelfde zijn als voor Tata Steel opperen om de staalproductie te halveren. Als je zo'n radicaal voorstel doet, toont dat al aan hoe moeilijk het is."

kabinet op weg is om in 2030 een besparing van 34 procent te halen. Looft genoeg voor de voorgenomen 49 procent. Toch valt op die berekening hield anders af te dingen. Het planbureau erkent immers niet alle klimaatplannen van het kabinet mee, alleen de plannen die vóór 2020 grotendeels uitgewerkt waren. De CO₂-heffing niet meegerekend, het nog onduidelijk is hoe die eruit zal zien. "Die gaat echt wel wat toevoegen", erkent Boot.

Wat neemt niet weg dat het halveringsprocent reductie zeer krap wordt. De maatregelen uit het klimaatakkoord worden uitgevoerd. Bovendien wordt het naar alle waarschijnlijkheid opgeheven. VVD-premier Rutte geldt binnen Europa inmiddels als een groene regeringsvoorman. Nederland klinkt er ook kritiek op het klimaatakkoord, buiten de landsgrenzen het als lichtend voorbeeld. Daarnaast is dit kabinet in Europa een van de vóórstanders van een hoger reductiedoel. In oktober kreeg Nederland in Brussel zijn EU-lidstaten zullen in 2030 55 procent moeten reduceren, misschien wordt het zelfs nog meer.

Het kabinet heeft al een werkgroep ingesteld die nadenkt hoe de hogere doelstelling gehaald kunnen worden. Het zal nog even duren. Op veel terreinen verloopt de uitvoering van de energietransitie stroef. Het doet denken aan het Urgendavonnis, wat de overheid verplichtte om in 2020 de uitstoot van CO₂ met een kwart terug te brengen, is waarschijnlijk mede dankzij de coronacrisis de hakken over de sloot gehaald. Het kabinet uit het energieakkoord van 14 procent

nieuwbare energie in 2020 is, ondanks een rekentruc met het inkopen van Deense elektriciteit, niet gehaald. Nederland ligt wel op schema om in 2023 16 procent duurzame energie te halen.

Terug naar de uitvoering van het klimaatakkoord. Mede door het sluiten van de Groningse gaskraan moeten Nederlanders sneller aan de warmtepomp, of aangesloten worden op een warmtenet. Wijken werden 'proeftuinen', het kabinet steunde ze met een miljoenenpot. Maar dit deel van de energietransitie verloopt uiterst moeizaam. In 2030 moeten de eerste 1,5 miljoen huizen aardgasloos zijn. Om dat te halen moeten elke dag duizend woningen hun cv-ketel op straat zetten, maar na twee jaar komt het totale aantal verduurzaamde huizen niet verder dan een paar honderd, berekende *de Volkskrant* onlangs. Bij nieuwbouw zit er meer schot in. Het streven om elke nieuwe woning gasloos op te leveren komt op stoom. Met subsidiepotten weet het kabinet ook steeds meer Nederlanders de stekkerauto in te krijgen, al blijft de benzinewagen dominant.

Op stoom

Dat het allemaal wat langer duurt, hoeft geen ramp te zijn, zegt Pieter Boot. Maar de komende jaren zal de energietransitie wél echt op stoom moeten komen. "Aan het eind van de volgende regeringsperiode is het 2025. Dan zit je al bijna in 2030." Kortom: als dit kabinet het groenste ooit was, dan moet een volgend kabinet 'het allergroenste ooit' worden. De meeste politieke partijen lijken daarop voorbereid. Met uitzondering van die van de uiterst rechtse partijen gaan

vrijwel alle partijprogramma's verder op klimaatgebied dan vier jaar geleden.

Boot raadt een nieuw kabinet aan goed naar Engeland te kijken. "Daar kijken ze ook wat er nodig is om in 2050 op nul emissies te komen. Je moet je niet blindstaren op 2030. Maar je moet je wel realiseren dat je in 2030 een heleboel al gedaan moet hebben, wil je ooit op nul komen."

Een Engelse adviescommissie onderscheidt drie fasen in de energietransitie. Tot 2030 moeten alle voorbereidingen op orde zijn. "Dan moeten er demonstratieprojecten lopen die gaan aantonen of de technieken die je voorneemt haalbaar zijn." De PBL-

'We zijn nu vooral aan het leren om het straks grootschalig te doen'

Trouw eindjan 21

chef adviseert daarbij goed te kijken wat het beste in eigen land en daarbuiten kan. "In dit volle land kun je niet veel windmolens kwijt. Grote extra aantallen passen wel op zee, of in Roemenië." Wat volgens Boot wél grootschalig getest kan worden, is CCS: ondergrondse CO₂-opslag. "Geen land is daarvoor zo geschikt als Nederland. We hebben de geconcentreerde industrie, lege gasvel-

den en publieke bedrijven die willen verduurzamen. Als dat hier niet lukt, lukt het elders." Zo moet je voor 2030 ook weten welke huizen gaat verduurzamen, welke wijken zijn geschikt voor warmtenetten en wat komt er kijken bij grootschalig installeren van warmtepompen.

Elektrificeren

Boot: "Als je dat allemaal op een rijtje kun je tussen 2030 en 2040 veel mensen reduceren." Het verbouwen van de infrastructuur van de industrie en de woonwijken zal elektrificeren van het wagenpark in dat decennium echt op stoom komen. "Dan hou je tien jaar over om naar 2030 te gaan. Dan komen nog moeilijker verduurzamen. Hoe ga je vliegen zonder CO₂ of met vrachtwagens over lange afstanden? Daarvan hebben we nu nog geen flauw idee. We hebben echt de tijd daarvoor na te denken en demonstratieprojecten te starten."

De energietransitie verloopt nu stroef, ziet ook Boot, maar hij is erin man naar om te somberen. De basis is er. "De energievoorziening is al een beetje op het verduurzamen. Dankzij Europese stootrechten, de CO₂-heffing en stroom gaat er veel gebeuren in de industrie. Fabrieken zullen komende jaren omslag maken." Ja, hij ziet ook de kosten die het kost om wijken van het gasloos te maken. "Maar we zijn nu nog vooral aan het leren om het straks grootschalig te doen." Op één terrein uit het klimaatakkoord wordt het écht lastig, voorziet Boot: de landbouw. Die sector wordt vaak genoemd als het gaat om stikstof, minder al